

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2011. gada 11. janvārī

lietā Nr. 2010-40-03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Vineta Muižniece un Viktors Skudra,

pēc Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 9. punktu, 19.¹ un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2010. gada 14. decembrī tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumu Nr.173 „Transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācijas iegūšanas, transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtība” 40. punkta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) 1997. gada 1. oktobrī pieņēma Ceļu satiksmes likumu. Šā likuma mērķis ir noteikt ceļu satiksmes norises un ceļu satiksmes

drošības organizatoriskos un tiesiskos pamatus Latvijā, lai aizsargātu cilvēku dzīvību un veselību, vidi, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām piederošo mantu.

2003. gada 8. jūlijā Saeima pieņēma likumu „Grozījumi Ceļu satiksmes likumā”, ar kuru citastarp Ceļu satiksmes likuma 22. panta pirmā un otrā daļa tika izteikta šādā redakcijā:

„(1) Transportlīdzekļu vadīšanas tiesības un transportlīdzekļa vadītāja apliecību var iegūt likumā noteikto vecumu sasniegusi persona, kura pastāvīgi dzīvo Latvijā vai kurai ir tiesības Latvijā uzturēties ilgāk par sešiem mēnešiem un kurai nav medicīnisku pretindikāciju transportlīdzekļa vadīšanai, izņemot likumā noteiktos gadījumus, kad šo tiesību iegūšana noteiktā laika periodā ir liegta.

(2) Transportlīdzekļa vadītāja apliecību izsniedz uz noteiktu termiņu. Transportlīdzekļa vadītāja kvalifikācijas iegūšanas kārtību un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtību nosaka Ministru kabinets.”

Vienlaikus Saeima noteica, ka Ministru kabinets ne vēlāk kā līdz 2004. gada 1. jūlijam izdod šajā likumā paredzētos noteikumus.

2004. gada 27. aprīlī Ministru kabinets izdeva noteikumus Nr. 428 „Transportlīdzekļu vadītāju kvalifikācijas iegūšanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtība”. Šo noteikumu 40. punkts noteica:

„Ja personai atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz gadu vai ilgāk vai ja transportlīdzekļa vadīšanas tiesības atņemtas par transportlīdzekļa vadīšanu alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu iespaidā, persona, lai tās atgūtu, nokārto teorētisko un vadīšanas eksāmenu. Ja personai ir bijusi vadītāja apliecība ar vairākām kategorijām, tā kārto vadītāja apliecībā norādītajai augstākajai kategorijai atbilstošo teorētisko un vadīšanas eksāmenu. Ja augstākā ir bijusi BE, C1E, D1E, CE vai DE kategorija, vadīšanas eksāmenu kārto attiecīgi ar B, C1, D1, C vai D kategorijas transportlīdzekli.”

2005. gada 15. decembrī Saeima, pieņemot likumu „Grozījumi Ceļu satiksmes likumā”, Ceļu satiksmes likuma 22. panta otro daļu izteica šādā redakcijā:

„Transportlīdzekļa vadītāja apliecību izsniedz uz noteiktu termiņu. Transportlīdzekļa vadītāja kvalifikācijas iegūšanas, kā arī transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un

atjaunošanas kārtību un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtību nosaka Ministru kabinets.”

2007. gada 6. martā Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr. 173 „Transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācijas iegūšanas, transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 173).

Noteikumu Nr. 173 40. punkts noteica:

„Ja personai pārkāpumu uzskaites punktu sistēmas ietvaros noteikts transportlīdzekļu vadīšanas tiesību izmantošanas aizliegums vai ja personai atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz gadu vai ilgāk, vai ja transportlīdzekļu vadīšanas tiesības atņemtas par transportlīdzekļa vadīšanu alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu iespaidā, persona, lai atgūtu tiesības, nokārto B kategorijai atbilstošu teorētisko un vadīšanas eksāmenu vienā no CSDD nodaļām, kurā šos eksāmenus pieņem. Ja vadītāja apliecībā atzīmēta tikai A1, A vai B1 kategorija, persona nokārto attiecīgajai kategorijai atbilstošu teorētisko un vadīšanas eksāmenu.”

2. Pieteikuma iesniedzējs – Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – lūdz izvērtēt Noteikumu Nr. 173 40. punkta pirmā teikuma (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 64. pantam.

Pēc Pieteikuma iesniedzēja domām, Ministru kabinetam neesot bijis likumā noteikts pilnvarojums izdot tādus noteikumus, kas paredz teorētiskā un vadīšanas eksāmena nokārtošanu, lai persona varētu atgūt transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, ja tās ir atņemtas uz gadu vai ilgāku laiku. Ceļu satiksmes likums šādas personai nelabvēlīgas sekas neparedzot.

Ceļu satiksmes likuma 29. pantā neesot paredzēts, ka noteiktos gadījumos personai, kurai atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības uz noteiktu laiku, arī uz gadu vai ilgāk, lai tā atgūtu šīs tiesības, būtu jānokārto atbilstošs teorētiskais un vadīšanas eksāmens. Šāds

regulējums neesot ietverts arī Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrajā daļā, pamatojoties uz kuru izdoti Noteikumi Nr. 173.

Atsaucoties uz vācu juridiskajā literatūrā norādīto, Pieteikuma iesniedzējs pauž uzskatu, ka nevis no izdotajiem noteikumiem jāklūst skaidram, kas no personas tiek prasīts, bet jau no likuma jābūt skaidram izdodamo noteikumu saturam un personas apgrūtinājuma apjomam. Līdz ar to pilnvarojuma neesot tad, ja nav skaidri paredzams, kāds var būt šo noteikumu saturs un kādos gadījumos tie tiks piemēroti. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, Ceļu satiksmes likuma 22. pantā ietvertais pilnvarojums neesot skaidrs.

Regulējums, kas noteiktos gadījumos paredz eksāmenu kārtošānu, lai atgūtu transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, gan pēc būtības esot saprātīgs un nepieciešams.

No Ceļu satiksmes likuma izrietot, ka transportlīdzekļu vadīšanas tiesības atjaunojas tad, kad izbeidzas konkrētais termiņš, uz kuru tās atņemtas. Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto normu, neesot rīkojies likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros – apstrīdētā norma izdota *ultra vires*, proti, neievērojot Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrajā daļā ietverto pilnvarojumu un Ministru kabineta iekārtas likuma 14. panta pirmās daļas 2. punktu un otro daļu.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto normu, – **Ministru kabinets** – nepiekrīt Pieteikuma iesniedzēja viedoklim un uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 64. pantam un nepārkāpj Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrajā daļā ietverto pilnvarojumu.

Ministru kabinets informē, ka tiesiskais regulējums tam, kādā kārtībā iegūstamas un atjaunojamas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, neesot mainījies kopš 1999. gada, kad šo jautājumu regulēja Satiksmes ministrijas 1999. gada 22. marta noteikumi Nr. 9 „Mehānisko transportlīdzekļu (izņemot traktortehniku) vadītāju kvalifikācijas noteikumi”. Minētie noteikumi esot izdoti saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 22. panta trešo daļu, kad likumā vēl nebija transportlīdzekļu vadīšanas tiesību un vadītāja apliecības atjaunošanas regulējuma.

2005. gada 15. decembra grozījumi Ceļu satiksmes likuma 22. pantā esot papildinājuši šo tiesību normu ar apstrīdētās normas satura pamatojumu. Ņemot vērā terminoloģijas

izmaiņas, esot pieņemti Noteikumi Nr. 173, jo šāda prasība izrietējusi no normatīvo aktu izstrādes juridiskās tehnikas.

Apstrīdētā norma personai neuzliekot nesamērīgus vai jaunus pienākumus, kā arī neierobežojot personas tiesības vairāk, kā tas jau noteikts Ceļu satiksmes likumā. Ceļu satiksmes likumā esot noteikts, kādos gadījumos transportlīdzekļu vadīšanas tiesības tiek atņemtas, un esot ietverts pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt kārtību, kādā šīs tiesības atjaunojamas.

Ceļu satiksmes likumā ietvertais pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt kārtību, kādā atgūstama transportlīdzekļa vadītāja apliecība, īstenojot vienu no Ceļu satiksmes likuma mērķiem – aizsargāt cilvēku dzīvību un veselību, vidi, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām piederošo mantu.

Transportlīdzekļa vadītājam, kuram transportlīdzekļu vadīšanas tiesības atņemtas uz ilgāku laiku, zūdot ne tikai dalībai satiksmē nepieciešamās praktiskās, bet arī teorētiskās iemaņas. Turklāt tādā gadījumā, ja transportlīdzekļa vadītājam tiek atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, esot jāpresumē, ka šī persona var apdraudēt citus ceļu satiksmes dalībniekus, jo neesot pienācīgi sagatavota dalībai satiksmē. Līdz ar to kārtība, kādā atgūstamas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, atbilstot samērīguma principam, jo personai noteiktais tiesību ierobežojums neesot lielāks par sabiedrības ieguvumu. Jāņem vērā, ka transportlīdzekļu vadīšanas tiesības esot speciālās tiesības un transportlīdzeklis esot paaugstinātas bīstamības avots.

Ministru kabinets lūdz izvērtēt, vai, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, tiesvedība lietā nebūtu izbeidzama, jo apstrīdētā norma zaudējusi spēku 2010. gada 1. janvārī.

4. Pieaicinātā persona – Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija – norāda, ka likumdevējs nosaka pilnvarojuma satura galvenos virzienus, nevis izvērtē un nosaka visas nianšes, kas varētu tikt iekļautas Ministru kabineta noteikumos.

Pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtību un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtību un termiņus esot piešķirts saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 2. pantā paredzēto mērķi. Pilnvarojums esot jāizpilda, ņemot vērā arī citās likuma normās ietverto regulējumu.

Neesot pamata uzskatīt, ka likumā ietvertais pilnvarojums Ministru kabinetam izdot noteikumus būtu izpildīts neatbilstoši likumdevēja gribai un ka apstrīdētā norma būtu izdota, pārsniedzot likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

Pieaicinātā persona norāda, ka Ministru kabinetam neesot liegts reglamentēt tādu jautājumu, ko likumdevējs nav īpaši diskutējis un apsvēris. Turklāt apstrīdētajā normā neesot iekļauts tāds tiesisko attiecību regulējums, ko likumdevējs neparedzējis vai nevēlējis regulēt, piešķirot pilnvarojumu Ministru kabinetam.

5. Pieaicinātā persona – **Satiksmes ministrija** – norāda, ka Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrās daļas saturs skaidri nosaka: Ministru kabinetam jāreglamentē tiesiskās attiecības transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanai vai atjaunošanai un vadītāja apliecības izsniegšanai, apmaiņai vai atjaunošanai.

Likumdevējs, piešķirot Ministru kabinetam pilnvarojumu izdot noteikumus, neesot noteicis detalizētu kārtību un nosacījumus, ar kādiem transportlīdzekļu vadīšanas tiesības atjaunojamas, bet šā jautājuma reglamentāciju uzticējis Ministru kabinetam. Apstrīdētā norma kopsakarā ar citām Noteikumu Nr. 173 normām atbilstot likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam.

Ar Noteikumiem Nr. 173 tiek izpildīts likumdevēja piešķirtais pilnvarojums un vienlaikus ieviestas prasības, kas izriet no Eiropas Kopienu Padomes 1991. gada 29. jūlija direktīvas 91/439/EEK par vadītāju apliecībām (turpmāk – Direktīva 91/439/EEK). Minētajā direktīvā norādīts, ka satiksmes drošība prasa, lai ikvienam transportlīdzekļa vadītājam būtu zināšanas un prasmes ceļu satiksmes jomā. Šī prasība ar apstrīdēto normu esot iestrādāta nacionālajā normatīvajā aktā. Turklāt Direktīvas 91/439/EEK III pielikuma 5. punkts

pieļaujot, ka dalībvalstu noteiktie standarti transportlīdzekļu vadītāju apliecību izdošanas un atjaunošanas jomā var būt vēl augstāki nekā direktīvā paredzētie.

Administratīvie pārkāpumi ceļu satiksmē, par kuriem tiek piemērots sods – transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana, būtiski apdraudot satiksmes drošību.

Pieaicinātā persona pauž uzskatu, ka Ministru kabinets izdevis tādu tiesību normu, kas uzliek pienākumus personai, pamatojoties uz likumā noteikto pilnvarojuma saturu un apjomu.

Secinājumu daļa

6. Ministru kabinets uzskata, ka tiesvedība šajā lietā būtu izbeidzama, jo apstrīdētā norma zaudējusi spēku.

Lai pieņemtu lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, nepietiek tikai ar secinājumu, ka konkrētajā lietā var piemērot Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu. Likums paredz Satversmes tiesai iespēju izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt. Satversmes tiesai ir jāvērtē, vai tomēr nav kādi apsvērumi, kas liecina par tiesvedības turpināšanas nepieciešamību.

Lieta ierosināta uz tiesas pieteikuma pamata. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma būs jāpiemēro konkrētas administratīvās lietas izspriešanā, un sniegts juridiskais pamatojums tam, ka apstrīdētās normas saturam ir izšķiroša nozīme izskatāmajā lietā (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 4. lpp.*).

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktu un Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 104. panta otro daļu administratīvā tiesa, ja tā, izskatot administratīvo lietu, konstatē, ka pastāv šaubas par to, vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām, tiesvedību lietā aptur un nosūta motivētu pieteikumu Satversmes tiesai.

APL 104. panta trešā daļa citastarp paredz: ja tiesa atzīst, ka Ministru kabineta noteikumi neatbilst likumam vai vispārējam tiesību principam, tā attiecīgo tiesību normu nepiemēro. Administratīvajai tiesai ir pienākums lēmumā vai spriedumā pamatot savu viedokli par konkrētās tiesību normas neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka konkrētajā lietā ir svarīgi noskaidrot, vai apstrīdētā norma pieņemta atbilstoši Saeimas piešķirtajam pilnvarojumam.

Ārējos normatīvos aktus var izdot tikai ievērojot Satversmi un vispārējos tiesību principus. Valsts varas institūciju kompetenču sadalījums – Satversmē noteiktā varas dalīšanas principa pamats – ir iedzīvināts Satversmes institucionālās daļas normās. Šis princips garantē valsts varas atzaru savstarpēju kontroli, lai novērstu varas uzurpācijas tendences un sekmētu varas līdzsvaru un mērenību [sk. *Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājumu daļas 1. punktu, 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 6.2. punktu un 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 12. punktu*].

Satversmes tiesa vairākkārt norādījusi, ka tiesību normas pieņemšanas kārtības ievērošana ir tiesību normas spēkā esamības priekšnoteikums (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10.4. punktu un 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-01-03 14. punktu*). Savukārt tās atbilstība augstāka juridiska spēka normām ir priekšnoteikums tam, lai tiesību norma varētu tikt piemērota.

Līdz ar to Satversmes tiesai ir pienākums izvērtēt, vai likumdevējs nav pretēji varas dalīšanas principam nodevis izpildvarai savas kompetences jautājumu. Ņemot vērā minēto, tiesvedība lietā ir turpināma.

7. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka šajā lietā jānoskaidro, vai Ministru kabinetam bija likumā noteikts pilnvarojums izdot tādus noteikumus, kas paredz, ka personai ir jānokārto teorētiskais un vadīšanas eksāmens, lai atgūtu transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, ja tās ir atņemtas uz gadu vai ilgāku laiku.

Lai izvērtētu, vai Ministru kabinets nav pārsniedzis likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu, jānoskaidro gan apstrīdētās normas, gan arī pilnvarojuma saturs.

8. Noteikumi Nr. 173 reglamentē kārtību, kādā iegūstama transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācija, kārojami eksāmeni transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācijas iegūšanai un noformējama, maināma vai atjaunojama vadītāja apliecība un braukšanas mācību atļauja.

Šo noteikumu 37.punkts noteic, ka vadītāja apliecības atjaunošana ir vadītāja apliecības noformēšana nozaudētās, nozagtās vai iznīcinātās vadītāja apliecības vietā vai vadītāja apliecības atgūšana, ja personai atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības.

No Noteikumiem Nr. 173 izriet, ka gadījumos, kad personai transportlīdzekļu vadīšanas tiesības tiek atņemtas, tai tiek atņemta arī vadītāja apliecība. Transportlīdzekļu vadīšanas tiesības var atgūt Noteikumos Nr. 173 paredzētajā kārtībā, proti, nokārtojot atbilstošu teorētisko un vadīšanas eksāmenu.

Satversmes tiesa jau norādījusi, ka valdības pieņemtajiem lēmumiem jārada paļāvība uz to, ka tie tiek pieņemti, ievērojot taisnīguma principu un citus vispārējos tiesību principus, un ka tās rīcībai jāatbilst likumiem [*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2000. gada 24. marta sprieduma lietā Nr. 04-07(99) secinājumu daļas 3. punktu*].

Lai izvērtētu, vai Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto normu, nav rīkojies *ultra vires*, proti, pārkāpis Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrajā daļā ietverto pilnvarojumu, nepieciešams noskaidrot likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma saturu.

9. Ceļu satiksmes likuma 3. panta pirmā daļa noteic, ka ceļu satiksmes tiesiskais pamats ir šis likums un citi likumi, Ceļu satiksmes noteikumi un citi Ministru kabineta normatīvie akti, valsts standarti, kā arī starptautiskie līgumi, kuru dalībvalsts ir Latvija.

Ceļu satiksmes likumā ir noteiktas vispārējās prasības transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanai. Transportlīdzekļu vadīšanas tiesības ļauj personai vadīt attiecīgajai kategorijai atbilstošu transportlīdzekli, pārvadāt pasažierus un kravu, individuāli apmācīt personas vadīt transportlīdzekļus un veikt citas normatīvajos aktos transportlīdzekļa vadītājam atļautās darbības, piedaloties ceļu satiksmē. Personas tiesības vadīt transportlīdzekļus apliecina attiecīgs ieraksts transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā un derīga transportlīdzekļa vadītāja apliecība.

Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrās daļas otrais teikums paredz, ka „transportlīdzekļa vadītāja kvalifikācijas iegūšanas, kā arī transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtību un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtību nosaka Ministru kabinets”.

Satversmes tiesa jau norādījusi, ka tiesību normu saturs noskaidrojams, izmantojot tiesību normu iztulkošanas metodes (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 6. punktu un 2003. gada 4. februāra sprieduma lietā Nr. 2002-06-01 secinājumu daļas 3. punktu*). Tiesību normu iztulkošana nozīmē tiesību normas satura izzināšanu, visupirms noskaidrojot tajā lietoto vārdu nozīmi. Proti, likumdevēja izraudzītie vārdi norāda uz to, kāds regulējums Ministru kabinetam jāizstrādā.

Jēdziens „kvalifikācija” tā vispārpieņemtajā nozīmē saprotams kā sagatavotība kāda darba veikšanai, atzīšana par atbilstošu kādām prasībām, parasti piešķirot attiecīgās tiesības.

Tātad Ministru kabinetam ir uzdots izstrādāt kārtību, kādā persona var apliecināt savas teorētiskās un praktiskās zināšanas ceļu satiksmes jomā.

No Ceļu satiksmes likuma izriet: ja persona iegūst transportlīdzekļa vadītāja kvalifikāciju, tad tā var iegūt arī transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, ko apliecinās vadītāja apliecība.

Ceļu satiksmes likuma 22. panta otrās daļas otrajā teikumā lietotie vārdi „transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atjaunošanas kārtība” norāda gan uz to, ka noteiktos gadījumos personai var aizliegt izmantot transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, gan arī uz to, ka tiesības vadīt transportlīdzekli var tikt atņemtas. Ceļu satiksmes likuma 30. pantā likumdevējs skaidri un nepārprotami noteicis, kādos gadījumos aizliegts izmantot transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, savukārt 29. pantā norādīts, kādos gadījumos transportlīdzekļu vadīšanas tiesības var atņemt. Tāpat likumdevējs Ceļu satiksmes likuma 25. panta ceturtajā daļā norādījis: ja personai transportlīdzekļu vadīšanas tiesības ir atņemtas, tad vadītāja apliecība uzskatāma par nederīgu.

Ja persona, kurai uz noteiktu laiku atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, pēc attiecīgā termiņa beigām nav veikusi tiesību normās noteiktās darbības transportlīdzekļu

vadīšanas tiesību atgūšanai, tad uzskatāms, ka personai šo tiesību nav (*sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007. gada 8. oktobra spriedumu lietā Nr. SKA-400/2007*).

Tātad transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana nozīmē, ka personas spēja vadīt transportlīdzekļus nav uzskatāma par atbilstošu dalībai ceļu satiksmē nepieciešamajai kvalifikācijai. No likuma izriet: lai iegūtu tiesības vadīt transportlīdzekļus un saņemtu vadītāja apliecību, ir jāapliecina savas teorētiskās un praktiskās zināšanas, nokārtojot eksāmenu.

Satversmes tiesa norādījusi, ka jēdziens „kārtība” norāda uz Ministru kabineta noteikumu procesuālo raksturu, proti, noteiktas procedūras izstrādāšanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 20. punktu*).

Gramatiskā iztulkošanas metode ir tikai pirmā no iztulkošanas metodēm, un nav pareizi vadīties vienīgi pēc tiesību normas vārdiskās jēgas. Iztulkojot tiesību normu pēc gramatiskās metodes, iegūtais rezultāts nav galīgs, un pēc citu iztulkošanas metožu pielietošanas tas ne vienmēr var tikt apstiprināts (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 22. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2004-25-03 6. punktu*).

Lai noskaidrotu, vai likums pilnvaroja Ministru kabinetu pieņemt tādu normu, kura paredz atbilstoša eksāmena nokārtošanu, lai persona atgūtu transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, ir jānoskaidro pilnvarojuma mērķis un apjoms.

9.1. Satversmes tiesa jau norādījusi, ka ar pilnvarojuma mērķi saprot to, ko likumdevējs centies panākt, piešķirot Ministru kabinetam tiesības noregulēt attiecīgo jautājumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 19. punktu*).

Pilnvarojuma būtība izriet no Ceļu satiksmes likuma 2. panta. Proti, likumdevējs izstrādājis šo likumu, lai noteiktu ceļu satiksmes norises, ceļu satiksmes drošības organizatoriskos un tiesiskos pamatus Latvijā un tādējādi aizsargātu cilvēku dzīvību un veselību, vidi, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām piederošo mantu.

Līdz ar to arī regulējumam, kuru Ministru kabinets izstrādā, pamatojoties uz Ceļu satiksmes likumu, ir jāsasniedz tāds pats mērķis, kādu likumdevējs vēlējies sasniegt, pieņemot minēto likumu.

Arī Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija uzsver Noteikumu Nr. 173 ciešo saistību ar Ceļu satiksmes likumā formulēto mērķi.

9.2. Lai sasniegtu Ceļu satiksmes likumā paredzēto mērķi, likumdevējs noteicis, ka viens no transportlīdzekļa vadītāja uzvedības ietekmēšanas līdzekļiem ir transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana.

Ceļu Satiksmes likuma 29. panta otrā daļa paredz, ka transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana ir sods, ko piemēro par būtiskiem pārkāpumiem ceļu satiksmē. Šāds sods ietverts gan Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, gan Krimināllikumā.

Satiksmes drošību apdraudoša nodarījuma kaitīgums un bīstamība izpaužas tai apstākļi, ka persona, kuras rīcībā ir paaugstinātas bīstamības avots, neievēro normatīvajos aktos ietvertos ceļu satiksmes noteikumus vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumus un rezultātā tiek radīts kaitējums cilvēka dzīvībai vai veselībai (*sk.: Hamkova D. Kāda ir kriminālatbildība par satiksmes noteikumu pārkāpšanu // Jurista Vārds, 2004. gada 24. februāris, Nr. 7*).

Ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšana pati par sevi apdraud citus satiksmes dalībniekus. Saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 19. panta ceturto daļu katram ceļu satiksmes dalībniekam ir tiesības uzskatīt, ka arī citas personas ceļu satiksmes norisē izpildīs noteiktās prasības. Līdz ar to likumdevējs paredzējis, ka ir jānosaka prasības transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanai un izmantošanai, jo šāds regulējums nepieciešams sabiedrības drošības labad.

9.3. Noteikumos Nr. 173 iekļautas normas, kas izriet no Direktīvas 91/439/EEK. Šī direktīva paredz transportlīdzekļa vadītāja prasmes pārbaužu un vadītāja apliecības izsniegšanas standartu saskaņošanu Eiropas Savienības ietvaros. Direktīvas 91/439/EEK 7. panta 1. punkta „a” apakšpunkts noteic, ka vadītāja apliecības tiek izdotas tikai tiem

pretendenti, kuri saskaņā ar šīs direktīvas noteikumiem ir nokārtojuši praktiskās braukšanas pārbaudi, kā arī teorētisko zināšanu pārbaudi un atbilst medicīniskajām prasībām.

Direktīvas 91/439/EEK II pielikuma preambulā uzsvērts, ka transportlīdzekļa vadītājam ir nepieciešamas zināšanas un praktiskās braukšanas prasme, lai viņš spētu droši vadīt transportlīdzekli un neradītu bīstamas situācijas ceļu satiksmē.

Savukārt II pielikuma 2. pantā norādīts, kāda nozīme ir transportlīdzekļa vadītāja zināšanām satiksmes drošības jautājumos un izpratnei par tiem, bet 3. pants nosaka drošai transportlīdzekļa vadīšanai nepieciešamo prasmju minimumu, kuru personai jāspēj apliecināt.

Lai uzlabotu ceļu satiksmes drošību, Eiropas Savienības dalībvalstis saskaņā ar Direktīvas 91/439/EEK 8. panta 2. un 4. punktu atsevišķos gadījumos var piemērot savas tiesību normas par vadītāja apliecības atņemšanu, apturēšanu un anulēšanu (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2009. gada 19. februāra spriedumu lietā C-321/07, ECR I13. lpp., 90. punktu*).

Var secināt, ka transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana paredzēta tālab, lai sasniegtu Satversmes 116. pantā noteikto leģitīmo mērķi – sabiedrības drošību.

10. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pilnvarojuma apjoms nozīmē to, ciktāl Ministru kabinets var rīkoties, izstrādājot un izdodot tiesību normas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-01-03 17. punktu*).

Saskaņā ar Satversmes 64. pantu likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai Satversmē paredzētajā kārtībā un apmērā.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka prasība, lai likumdevējs pats likumdošanas ceļā izšķirtu visus jautājumus, mūsdienu sabiedrības komplicētajos dzīves apstākļos ir kļuvusi grūti īstenojama. Iemesls atkāpei no prasības, ka likumdevējam visi jautājumi pilnībā jāizšķir pašam, ir efektīvāka valsts varas īstenošana, likumdevējam likumdošanas procesā izlemjot tikai svarīgākos jautājumus, bet detalizētākai tiesību normu izstrādāšanai pilnvarojot Ministru

kabinetu vai citu valsts institūciju (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 15. punktu*).

Ministru kabineta kompetencē ir izpildvaras darbības, tostarp arī ārējo normatīvo aktu izdošana gadījumā, kad likumdevējs speciāli tam ir pilnvarojis izpildvaras institūciju. Ministru kabinetam vai citai institūcijai var uzdot likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamā regulējuma izstrādāšanu, lai tiktu detalizēta likumā ietvertā politiskā griba vai noteikta likuma īstenošanas kārtība. Šādos normatīvajos aktos nedrīkst ietvert tiesību normas, kas nav uzskatāmas par palīgīdzekļiem likuma normas īstenošanai (*sk. Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 5. punktu, 2006. gada 16. oktobra sprieduma lietā Nr. 2006-05-01 10.4. punktu un 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 14. punktu*).

Nosacījums, ka likumā jābūt gan tieši ietvertam pilnvarojumam izdot noteikumus, gan norādītiem šo noteikumu galvenajiem virzieniem, izriet no prasības, lai likumdevējs pats izšķirtu tikai svarīgākos sabiedrības dzīves jautājumus (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10. punktu*).

10.1. Ministru kabinets nedrīkst izdot noteikumus likumdevēja kompetencē esošos jautājumos. Par tādu svarīgu un nozīmīgu valsts un sabiedrības dzīves jautājumu reglamentāciju, kuros nepieciešama konceptuāla izšķiršanās un politiska diskusija, jālemj likumdevējam pašam [*sk. Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājumu daļas 1. punktu, 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 7. punktu, 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01 30.1. punktu un 2010. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-44-01 11. punktu*]. Izsverot konkrētā jautājuma nozīmīgumu un saistību ar pamattiesībām, likumdevējam jāizlemj, ciktāl šo jautājumu nepieciešams reglamentēt ar likumu.

Atbilstoši parlamenta virsvadības principam Saeima konkrēto jautājumu risina ar likumu, kam ir tālejošas sekas, savukārt Ministru kabinets šo jautājumu risina konkrētāk un detalizētāk, izdodot noteikumus (*sk.: Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisija:*

2010. gada 18. janvāra viedoklis „Par Saeimas apstiprinājuma nepieciešamību liela apjoma aizņēmumu saņemšanai”// *Latvijas Vēstnesis*, 2010. gada 20. janvāris, Nr. 10).

Satversmes tiesa uzsvērusi, ka tiesību normai, ar kuru likumdevējs pilnvaro Ministru kabinetu noregulēt Satversmē noteikto personas pamattiesību īstenošanas kārtību vai noteikt šo tiesību īstenošanas ierobežojumus, ir jābūt skaidrai un precīzai. Nav pieļaujama personas pamattiesību ierobežošana, atsaucoties uz neskaidru vai pārprotamu likumdevēja pilnvarojumu. Ja likumdevēja pilnvarojuma apjoms rada šaubas, Ministru kabinetam šis pilnvarojums jāīsteno, iespēju robežās izvairoties no personas pamattiesību ierobežošanas (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10. punktu*).

10.2. Lai pilnīgāk un objektīvāk varētu noskaidrot atsevišķu Satversmes normu saturu, tās interpretējamās kopsakarā ar citām Satversmes normām. Satversmes vienotības principa piemērošana balstās uz pieņēmumu, ka Satversme ir vienots veselums (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 1.1. punktu*). Šajā aspektā nepieciešams ņemt vērā apstākli, ka Satversmes saturu veido arī vispārējie tiesību principi.

Latvija ir parlamentāra republika, kurā valdība saskaņā ar Satversmes 59. pantu ir atbildīga Saeimas priekšā. Šajā Satversmes normā ietverta gan parlamentārā kontrole, gan valdības politiskā atbildība parlamenta priekšā (*sk.: Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga, 2004, 101. – 108. lpp.*).

Likumdevēja pilnvarojumam Ministru kabinetam izdot ārējos normatīvos aktus ir jā saglabā varas savstarpējās kontroles un līdzsvara attiecības, kā arī jāatbilst citiem tiesiskas valsts principiem [*sk. Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05(99) secinājumu daļas 1. punktu*].

Likumdevējs, pilnvarojot izpildvaru izstrādāt regulējumu kādā jautājumā, nedrīkst radīt risku, ka līdzsvars starp likumdevējvaru un izpildvaru varētu nosvērties uz izpildvaras pusi tiktāl, ka tiktu apdraudēts varas dalīšanas princips un līdz ar to arī demokrātiskas valsts iekārtas būtība.

10.3. Par pilnvarojuma atbilstību augstāka juridiska spēka normām visupirms ir atbildīgs likumdevējs.

Ceļu satiksmes likuma 22. pants, kurā ietverts arī pilnvarojums Ministru kabinetam izstrādāt transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtību, grozīts vairākkārt (*sk. likumprojektus Nr. 46/Lp9, Nr. 793/Lp9 un Nr. 1648/Lp9 <http://titania.saeima.lv>, aplūkoti 2010. gada 21. decembrī, kā arī Latvijas Vēstnesī, 2007. gada 1. marts, Nr. 36; 2009. gada 4. aprīlis, Nr. 35 un 2010. gada 1. jūnijs, Nr. 86*). Likumdevējs pilnvarojuma būtību nav grozījis. Tādējādi secināms, ka nav bijušas šaubas par to, ka Ministru kabinets apstrīdēto normu pieņēmis atbilstoši likumdevēja pilnvarojumam.

Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija – par minētajiem likumprojektiem atbildīgā komisija – uzskata, ka Ministru kabinets pilnvarojumu izpildījis atbilstoši likumdevēja gribai un apstrīdētā norma pieņemta likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 12. – 13. lpp.*).

Uzskats, ka likumā ietvertais pilnvarojums izpildīts atbilstoši likumdevēja gribai, pats par sevi vēl nenozīmē, ka tas atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Likumdevējam ar parlamentārās kontroles starpniecību vai citiem tā rīcībā esošiem tiesiskajiem līdzekļiem ir jāgādā, lai pilnvarojums tiktu izpildīts atbilstoši Satversmei, kā arī lietderības un saprātīguma apsvērumiem.

10.4. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka uz pilnvarojuma pamata izdoti Ministru kabineta noteikumi veido to normatīvo aktu daļu, kura radusies nevis likumu izstrādes, bet to izpildes ceļā. Šo noteikumu saturu veido galvenokārt procesuālās normas, kas darbojas kā iepriekš likumā noteikto tiesību iedzīvināšanas instruments. Atsevišķos gadījumos Ministru kabineta noteikumu saturu var veidot arī materiālās normas, taču tām jābūt pieņemtām, pamatojoties uz likumdevēja pilnvarojumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 16. punktu*).

Likumdevējs Ceļu satiksmes likumā ietvēris vairākus pilnvarojumus Ministru kabinetam izstrādāt noteikumus. Piemēram, Ceļu satiksmes likuma 16. panta septītā daļa noteic, ka kārtību, kādā tiek veikta transportlīdzekļu valsts tehniskā apskate un

transportlīdzekļu tehniskā kontrole uz ceļiem, nosaka Ministru kabinets. Likumdevējs pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt, kādos gadījumos un kādā kārtībā transportlīdzekļa vadītājs nosūtāms uz veselības pirmstermiņa pārbaudi. Arī kvalifikācijas prasības speciālistiem, prasības mācību iestādēm, kas sagatavo transportlīdzekļu vadītājus, un transportlīdzekļu vadītāju sagatavošanas programmas nosaka Ministru kabinets. Likumdevējs pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt arī ceļu satiksmes kārtību Latvijā, apstiprinot Ceļu satiksmes noteikumus.

Noskaidrojot likumdevēja pilnvarojuma apjomu, jāņem vērā tās konkrētās nozares specifika, kuru likumdevējs uzdevis reglamentēt Ministru kabinetam. Ceļu satiksmes nozarē nepieciešams reglamentēt daudzus tehniska rakstura jautājumus atbilstoši infrastruktūras attīstības pakāpei un sabiedrības vajadzībām. Līdz ar to likumdevēja pilnvarojums šajā nozarē var būt formulēts vispārīgi.

Ar likumdevēja pilnvarojumu izpildvarai jāsaprot ne tikai viena konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet paša likuma būtība un mērķi.

11. Nav šaubu, ka personu, kas izdarījusi būtisku pārkāpumu ceļu satiksmē, kura rezultātā tai atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, nevar uzskatīt par kvalificētu transportlīdzekļa vadītāju. Tāpat ir jāņem vērā arī tas apstāklis, ka transportlīdzekļu vadītāja prasmes ievērojami samazinās, ja transportlīdzekļu vadīšanas tiesības atņemtas uz ilgāku laiku. Šādā gadījumā personai ir pienākums pierādīt savas teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas, kārtojot transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācijas iegūšanai nepieciešamos eksāmenus, lai apliecinātu, ka tā vairs neapdraudēs satiksmes drošību.

Lai gan visus jautājumus likumā detalizēti un pilnībā noregulēt nav mērķtiecīgi, likumdevējam šie jautājumi tomēr ir jāapsver.

Likumdevējs pietiekami skaidri formulējis Ceļu satiksmes likuma mērķi, savukārt transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācijas iegūšanas kārtību uzdevis izstrādāt Ministru kabinetam. Līdz ar to personai, kurai atņemtas transportlīdzekļu vadīšanas tiesības, ir atkārtoti jānokārto attiecīgi eksāmeni, lai tā apliecinātu savu kvalifikāciju.

Satversmes tiesa secina, ka Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto normu, nav pārkāpis likumdevēja piešķirto pilnvarojumu, bet rīkojies tā ietvaros.

Apstrīdētā norma atbilst Satversmes 64. pantam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Ministru kabineta 2007. gada 6. marta noteikumu Nr.173 „Transportlīdzekļu vadītāja kvalifikācijas iegūšanas, transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanas un atjaunošanas kārtība un vadītāja apliecības izsniegšanas, apmaiņas un atjaunošanas kārtība” 40. punkta pirmo teikumu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris